

Jak hlavou prorazit zed'

O čtyřech lokálních
advokačních
kampaních

ŠTĚPÁN DRAHOKOUPIL
PETR MACHÁLEK

| Nadace **OSF**

Copyright © Nadace Open Society Fund Praha 2023 Edition

Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons
[CC BY-NC 4.0]. Licenční podmínky navštivte na adrese
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

Jak hlavou prorazit zed'

O čtyřech lokálních
advokačních
kampaních

ŠTĚPÁN DRAHOKOUPIL
PETR MACHÁLEK

Obsah

Odvaha postavit se mocným	9
Úvod	11
Nová komunitní služba pro rodiny dětí s postižením v Praze	13
Stop výstavbě logistické haly v Rynholci	21
Záchrana ostravské kolonie Bedřiška	29
Záchrana městské nemocnice v Litoměřicích	35
Poučení, aneb co si vzít pro vaše lokální advokační kampaně	43
O autorech	49
Vyšlo s podporou	50

Nadace OSF je českou nadací s třicetiletou historií. Jejím posláním je péče o demokracii v Česku: podporuje a vzdělává občanskou společnost a rozvíjí stát, kde mají všichni rovné šance a zapojují se do dění ve svém okolí. Nadace otevírá citlivá a opomíjená témata a společně s dárci hledá průkopníky, kteří je budou dál rozvíjet. Po dobu jejího působení podpořila Nadace OSF více než 10 000 projektů českých neziskových organizací i jednotlivců částkou přes 2 miliardy Kč. Více najdete na www.osf.cz.

Advokační fórum Nadace OSF posiluje občanskou společnost a občany tak, aby mohli efektivně a profesionálně prosazovat veřejný zájem.

V Advokačním fóru:

- Poskytujeme individuální konzultace pro nevládní organizace a aktivní občany a občanky.
- Realizujeme praktické workshopy.
- Vydáváme studie, články a vzdělávací texty.

Rádi bychom na tomto místě poděkovali našim milým kolegům **Martinu Anderovi** a **Milanu Štefancovi** za cenné podněty a připomínky k našemu textu.

CO JSME DOSUD V ADVOKAČNÍM FÓRU NADACE OSF VYDALI:

DRAHOKOUPIL, Štěpán.

Jak Enti zachraňovali lesy: Příběh advokační kampaně Hnutí DUHA. 2021.

DRAHOKOUPIL, Štěpán, Petr MACHÁLEK a Milan ŠTEFANEC.

Rukověť zdánlivě bezmocných: Jak naplánovat advokační kampaň. 2020.

MAZÁK, Jaromír. Rekonstrukce státu: Jak se lobbuje proti korupci. 2018.

Odvaha postavit se mocným

Co dělat, když chceme v zájmu veřejnosti změnit místo, kde žijeme, a proti nám stojí silnější a mocnější? Přinášíme vám několik příběhů hrdinů všedního života, které ilustrují, co dokáže energie, aktivita a spolupráce lidí různého věku i názorů, pokud mají společný cíl a odvahu vzít věci do svých rukou. Takových lidí jsou v Česku tisíce a málokdo o nich ví. Mimo září médií den za dnem přetvářejí k lepšímu místo, kde žijí, a dávají lidem dohromady. Mají také odvahu postavit se mocným a hájit veřejný zájem.

Jsou to lidé, které díky našim dárcům podporujeme v Nadaci Via už přes 25 let. Díky nim se nám všem v Česku lépe žije, neboť tvoří základy svobodné země a demokracie. Dobrou zprávou je, že takových lidí každým rokem přibývá. Na dalších stránkách najdete několik příkladů a inspiraci, jak lze měnit své okolí k lepšímu, a to i v mnohdy zdánlivě bezvýchodné situaci.

A co konkrétního se za těmito obecnými slovy skrývá? Na úvod přidám jednu osobní vzpomínku.

Nad ostravskou Bedříškou se tehdy stahovaly první podzimní mraky. V září roku 2018 to s osadou vypadalo všelijak. Lidé se stěhovali pryč, budoucnost byla chmurná. Tehdejší vedení radnice chtělo osadu zbourat a tím vyřešit „problém vyločené lokality“.

Návštěva „Rychlé roty“, tedy našich pomocníků konzultantů pro místní kampaň za záchranu, ale viděla osadu jako příjemné místo k životu. Navíc, místní konflikt s radnicí obyvatele spojil a sousedé se navzájem dobře znali. Vlastně, žilo

se tu dost možná lépe než na nedalekém sídlišti. Kriminalita byla minimální, lidé pořádali společné komunitní akce. V jejich čele stála nezdolná Eva Lehotská, navzdory svému seniornímu věku a nalomenému zdraví táhla celou osadu a pro její záchranu vyvinula obrovskou energii.

Pět let po naší návštěvě Bedřiška nejen stojí, ale také žije. Místní tu pořádají kulturní akce a koncerty a bezprostřední demolice osady nehrozí. Nebýt pár lidí, kteří měli víru a odvalu, Bedřiška by už zřejmě neexistovala.

Tento příběh je jedním z těch, které najdete na dalších stranách této publikace. Snad vás inspirují a ukáží vám možné cesty, jak hájit veřejný zájem.

Zdeněk Mihalco,
ředitel Nadace Via

Úvod

Advokační práce má mnoho podob a v textu, který leží před vámi, najdete čtyři příběhy kampaní na lokální úrovni. V jednotlivých kapitolách se dočtete, jak rodiče dětí s postižením prosadili v Praze novou odlehčovací službu komunitního typu, jak aktivní lidé z Vašírova a Rynholce zastavili výstavbu velké logistické haly, jak lékaři, lékařky, zdravotní sestry a další aktivní lidé zabránili privatizaci městské nemocnice v Litoměřicích a jak komunita lidí v ostravské Bedřišce zachránila tuto unikátní bývalou hornickou kolonii.

Vědomě jsme vybrali takové kampaně, v nichž jsme mohli popsat úspěšné momenty, které mohou být zajímavé i pro ostatní. Za jejich dosažením stála skvělá práce aktivních skupin lidí, kteří ale sami často čelili velmi náročným výzvám. A výsledek nebyl ze začátku vůbec jasný. Potýkali se s názory, že vyhrát takové kauzy není možné, že hlavou zeď neprorazí nebo že bojují s větrnými mlýny. Museli překonávat sami sebe a odvalovat „balvany“, jež jim stály v cestě. Za jejich úsilí a práci jim patří velká poklona.

Pro název celého textu jsme si vypůjčili citaci od Evy Lehotské z ostravské Bedřišky. *„Všichni mi říkali, že hlavou zeď neprorazím. Ale já jsem si říkala, že zkusit to musím, prorazit tu zeď. A povedlo se to.“*

Hned v úvodu se sluší přiznat, že v případě těchto advokačních kampaní jsme nebyli „pouhými“ pozorovateli. V roli konzultantů Advokačního fóra Nadace OSF¹ nebo Rychlé rotý Nadace Via² jsme jim byli v určitých fázích velmi blízko.

1 Advokační fórum Nadace OSF, <https://osf.cz/programy/ferova-spolecnost/advokacni-forum/>

2 Rychlá rota Nadace Via, <https://www.nadacevia.cz/nabidka-programu/misto-kde-zijeme/rychla-rotu/>

Pro koho jsme tedy text napsali a proč? Stejně jako naše předchozí studie o kampaních Rekonstrukce státu³ a Hnutí DUHA⁴ má tato studie sloužit jako inspirace pro všechny, kteří usilují o změny kolem sebe nebo se rozhodli hájit veřejný zájem. V návaznosti na předchozí dvě studie k celostátním kampaním od již zavedených organizací jsme chtěli ukázat, že v České republice existují skvělé příklady lokálních advokačních kampaní, mnohdy vedené neformálními občanskými iniciativami⁵.

V jednotlivých kapitolách najdete vždy stručný popis problémů či kauz, o jejichž vyřešení aktivní lidé usilovali. Dočtete se o konkrétních aktivitách, které k tomu vedly. A také o výsledcích všech čtyř kampaní, které skončily úspěchem.

Byť jsme si vědomi, že k žádnému cíli nevede stejná cesta a že každá kampaň je specifická, doufáme, že vám, čtenářům a čtenářkám našeho textu, poslouží tyto příklady jako inspirace pro vaši důležitou a zásluhnou práci na budování demokracie na lokální úrovni.

Přejeme hodně zdaru při vašem úsilí.

Štěpán Drahokoupil a Petr Machálek

-
- 3 MAZÁK, Jaromír. Rekonstrukce státu. Jak se lobbuje proti korupci. Nadace OSF, 2018.
 - 4 DRAHOKOUPIL, Štěpán. Jak Enti zachraňovali lesy: Příběh advokační kampaně Hnutí DUHA. Nadace OSF, 2021.
 - 5 Neformální občanskou iniciativou myslíme skupinu aktivních lidí, kteří nejsou registrováni v rámci organizace či spolku. Dali se dohromady hlavně kvůli vyřešení konkrétní kauzy či problému.

Nová komunitní služba pro rodiny dětí s postižením v Praze

„My jsme se jen snažili vyřešit problém, který nás jako pečující rodiče trápil. Několik let jsme se pravidelně scházeli u kafe a kromě jiných témat jsme často mluvili o chybějících odlehčovacích službách. Říkali jsme si, že tenhle typ služeb nejspíš nechybí jen nám a že o tom úředníci musí vědět, takže nějaká služba určitě brzy vznikne. Jak naivní představa!“⁶ říkají k počátečním úvahám Jarmila Neuwirthová, Magdalena Tomášková a Dana Kuldanová.

Spolek Péče bez překážek vznikl v roce 2017, a to ze svépomocné skupiny rodičů dětí s kombinovaným postižením. **Jeho členky se rozhodly jít jinou cestou než zřízením vlastní služby, a to prosazením, aby takovou službu zřídilo a provozovalo hlavní město Praha**, respektive jeho příspěvková organizace.

6 Jak trnitá byla cesta k otevření nové odlehčovací služby pro děti s postižením v Praze?, 13. 4. 2022, <https://osf.cz/2022/04/13/rozhovor-pecce-bez-prekazek/>

Počátky jejich advokační kampaně se kryly s nástupem pražské koalice Pirátů, Prahy sobě a Spojených sil pro Prahu (TOP 09, KDU-ČSL a STAN) po volbách v roce 2018. Na pozici radní pro sociální oblast nastoupila Milena Johnová za Prahu sobě. **Její podpora zájmů rodin dětí s postižením vytvořila příležitost pro prosazení potřebných změn. I přes tuto nadějnou situaci ale docházelo k stagnaci přípravy nové služby**, byť ji klíčoví hráči z hlavního města Prahy, městské části Prahy 10 a Dětského centra Paprsek (budoucího poskytovatele) podporovali.

CHYBĚJÍCÍ ODLEHČOVACÍ SLUŽBY PRO RODINY DĚTÍ S POSTIŽENÍM V PRAZE

„Já už jsem vůbec nevěděla, co mám dělat. Z posledních sil jsem sedla k počítači a vygooglila několik zařízení, kam bych teda dceru mohla na pár dní dát, abych se mohla vyspat. Prostě jednoduše vyspat. A jaké bylo moje překvapení, když jsem zjistila, že pro takto staré dítě, žádné takové zařízení neexistuje ani v Praze, ani v podstatě ve Středočeském kraji,“ popisovala svoji situaci Jarmila Neuwirthová v rozhovoru pro NEEDo TALKs⁷. A absence odlehčovacích služeb v Praze rozhodně netížila pouze ji, ale potýkaly a nadále se s ní potýkají rodiny 2 700 dětí s postižením.

Přestože v Praze existovala řada registrovaných odlehčovacích služeb⁸, **jejich dostupnost se pro většinu rodin dětí s postižením blížila nule**. Existující služby totiž pokrývaly potřeby pouze vybraným skupinám klientů, např. dětem od jedenácti let či osobám s poruchou autistického spektra (PAS). Rodiny pak byly nuceny za těmito službami dojíždět mimo Prahu, například do Mladé Boleslavi.

Při popisu situace rodin dětí s postižením nevycházely zástupkyně Péče bez překážek pouze ze svých vlastních zkušeností, ale ve svých argumentech se opíraly také o relevantní výzkumy. Podle analýzy od Schola Empirica pro nadační fond Abakus⁹ je dlouhodobá a nepřetržitá péče velkou zátěží pro pečující rodiče. 82 procent z nich nemá možnost si dostatečně odpočinout a až 70 procent z nich je ohroženo depresí. Tři čtvrtiny z nich ztrácí možnost pracovat, 70 procent se dostává do sociální izolace a u 26 procent dochází ke zhoršování zdravotního stavu. Ve srovnání s běžnou populací jsou pečující rodiče těmito jevy ohroženi dvakrát i vícekrát častěji.

7 NEEDo TALKs, Péče bez překážek, Jarmila Neuwirthová, <https://www.needo.cz/needo-talks/pece-bez-prekazek/>

8 „Odehčovací služby“ (nazývány také jako úlevová péče, respitní péče, z anglického respite care) jsou druhem sociální služby, který poskytuje pomoc lidem dlouhodobě pečujícím o postiženého. <https://bit.ly/43lqKKF>

9 Schola Empirica, Analýza potřeb rodičů dětí s postižením nebo chronickým onemocněním, 2021, https://abakus.cz/file/ke-stazeni/2021_Vyzkum_Podpora-rodin_Analyza-potreb-rodicu-deti-se-zdravotnim-znevychodnenim.pdf

Spolek Péče bez překážek se ve své advokační kampani zaměřil na následující **cíle a řešení.**

JEJICH VIZÍ BYLA DOSTUPNÁ SÍŤ ODLEHČOVACÍCH SLUŽEB PRO DĚTI SE ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM ŽIJÍCÍ SE SVÝMI RODINAMI V PRAZE.

Konkrétně navrhovali, aby v Praze do roku 2022 vzniklo alespoň 30 míst pro děti do 18 let s následujícími parametry:

- bytová odlehčovací služba komunitního typu
- klienty jsou děti s kombinovaným postižením a děti s PAS (s vyšší mírou podpory)
- zvýšená kapacita o všech školních prázdninách (zejména v létě a o víkendech během celého roku)¹⁰

V průběhu kampaně se ukázalo, že nejrychleji bude možné takovou službu otevřít v nově zrekonstruovaných prostorách městské části Prahy 10 u parku Grébovka. **Významná část jejich advokační práce se proto zaměřila na prosazení a urychlené otevření tohoto konkrétního místa.** Zásadní bylo přesvědčit samosprávu hlavního města Prahy a Prahy 10 jako zřizovatele sociálních služeb a majitele prostoru.

O SCHŮZKÁCH, KULATÉM STOLE, PRÁVNÍM STANOVISKU, PŘÍPRAVĚ A BALVANECH

Po analýze problému absence odlehčovacích služeb komunitního typu a stanovení konkrétního cíle se pojďme podívat na to, jak došlo k jeho prosazení.

„V červnu 2019 několik z nás poslalo na Magistrát hlavního města Prahy žádost o zajištění odlehčovací služby pro své dítě. Příjemně nás překvapily rychlost odezvy a snaha nabídnout rodinám rychlé, byť nesystémové řešení,” popisují Dana Kuldanová, Jarmila Neuwirthová a Magdaléna Tomášková začátek své advokační práce¹¹. Na žádost o sociální služby navázala kontinuální spolupráce s vedením Prahy, konkrétně s radní Milenou Johnovou. Tato spolupráce měla podobu **přizvání do pracovní skupiny** a také **individuálních schůzek** s paní radní a jejím poradcem Davidem Kocmanem.

„Hlavní část naší advokační práce spočívala v průběžné komunikaci s politiky, úředníky a budoucím poskytovatelem služby,” shrnují Magdalena, Dana a Jarmila základní aktivity své advokační kampaně. *„Důležitou částí naší advokační práce byla i průběžná komunikace s dalšími pečujícími rodiči,”* doplňují.

10 One-pager Péče bez překážek pro jejich advokační kampaň.

11 Rozhovor: Jak trnitá byla cesta k otevření nové odlehčovací služby pro rodiny dětí s postižením v Praze? <https://osf.cz/2022/04/13/rozhovor-pecce-bez-prekazek/>

Na prvním setkání pracovní skupiny byl zmíněn možný prostor vedle parku Grébovka. Jeho možná kapacita byla tři děti a prostor splňoval nároky na službu komunitního typu. Za poskytovatele nové služby byla vybrána příspěvková organizace hlavního města Prahy – Dětské centrum Paprsek. Prostory byly v nově zrekonstruovaném domě v majetku městské části Praha 10. Termín otevření měl být únor 2020. „**V průběhu roku 2020 se však termín otevření neustále oddával, aniž by k tomu byl zjevný důvod. Všechny zúčastněné strany nás ujišťovaly, že to považují za prioritu, a přesto se nic nedělo,**“¹² zmiňují zaseknutí situace Jarmila Neuwirthová a Markéta Sojková.

Jedním z důvodů zdržení byly nejasnosti ohledně potřeby rekolaudace prostoru, který byl nově zrekonstruován, avšak jako nebytový. Péče bez překážek nechala **vypracovat právní stanovisko, podle něhož je rekolaudace pro otevření nové služby nezbytná, a seznámila s ním zástupce hlavního města i městské části Praha 10.** To proběhlo při **společném kulatém stole**, který byl ale v důsledku pandemie COVID-19 organizovaný on-line. V rozhovoru zástupkyně Péče bez překážek zdůrazňují důležitost, že se všechny zainteresované strany sešly společně a naplánovaly konkrétní kroky. „*Konečně se tam konkrétně řeklo, kdo co má udělat a do kdy,*“ hodnotí efekt kulatého stolu Jarmila. „*Najednou to pak šlo všechno docela hladce,*“ doplňuje Magdalena. I tak otevření trvalo dalších 10 měsíců.

Jak již bylo zmíněno, tak základem této advokační kampaně byly osobní schůzky a vyjednávání s úředníky, politiky a poskytovatelem. Co se Péči bez překážek při nich osvědčilo?

„*Věnovat dostatek času přípravě, jasně formulovat své cíle a požadavky a vyžadovat konkrétní závazky s konkrétními termíny. Být aktivní a nebát se ve vši slušnosti politikům a úředníkům připomenout, k čemu se zavázali,*“¹³ doporučují členky spolku.

Co se týká přípravy, tak **Jarmila zdůrazňuje, že se jim osvědčuje pečlivá příprava na každou, i krátkou schůzku.** „*Opravdu si to důkladně napíšeme na papír, všichni se k tomu vyjádří, jednou dvakrát to projdeme, jestli tam opravdu něco nechybí.*“¹⁴ Magdalena zmiňuje důležitost formulování cílů setkání.

12 Pobytová odlehčovací služba pro rodiny dětí s postižením v Praze, <https://pecovatazit.cz/2021/07/19/pobytova-odlehcovaci-sluzba-pro-rodiny-deti-s-postizenim-v-praze/>

13 Rozhovor: Jak trnitá byla cesta k otevření nové odlehčovací služby pro rodiny dětí s postižením v Praze? <https://osf.cz/2022/04/13/rozhovor-pecce-bez-prekazek/>

14 Rozhovor s Jarmilou Neuwirthovou, Magdalenou Tomáškovou, Danou Kuldanovou, 20. července 2022

„Je důležité přesně vědět, co se od schůzky očekává na naší straně. Samozřejmě se to pak může ubírat jinak, ten člověk na druhé straně taky může vnést nějaké další zajímavé téma. Ale je nutné trvat na zodpovězení připravených bodů.“¹⁵

Při schůzkách používaly svůj vlastní osobní příběh nebo příběh jiné členky z jejich spolku. Důležitost schůzek a osobních příběhů souvisí s nízkou znalostí potřeb a situace rodin dětí s postižením mezi úředníky a politiky. *„Politici a úředníci to opravdu nevěděli, že to nebo ono je potřeba. To je naše bublina, že všichni vědí, co potřebujeme, ale ono to tak není,“*¹⁶ poukazuje na tento fakt Jarmila.

Pro poukázání na situaci rodin dětí s postižením hrály důležitou roli také podané žádosti o sociální službu. Je to důležitý podklad pro úředníky a politiky. Jarmila dodává: *„Mohou to vzít a jít dále a říct, podívejte se, tady je to potřeba. Aby na to dostali finanční prostředky.“*

Byť je výčet aktivit v této lokální advokační kampani úctyhodný, samy zástupkyně Péče bez překážek zmiňovaly, že jejich realizace vůbec nebyla jednoduchá. **Jejich zdolávání pak připodobňují k odvalování balvanů.** *„My, jak jsme neměly žádné zkušenosti, tak jsme vůbec netušily, co to obnáší. Ono se řekne tisková zpráva, ale jen vymyslet předmět mailu! Nebo jak se to vydává, kam se to posílá,“*¹⁷ popisuje Dana jeden z balvanů.

NOVÁ ODLEHČOVACÍ SLUŽBA SE OTEVÍRÁ

I přes aktivní advokační úsilí trvá někdy dosažení hmatatelných výsledků a vyřešení problému déle, než si v začátku advokační kampaně její realizátoři a realizátorky představovali. Podaří-li se ale odstranit zásadní překážky a nastavit nové fungování systému, mají pak tyto výsledky větší a dlouhodobější dopad.

Tímto hmatatelným výsledkem advokační kampaně Péče bez překážek bylo otevření nové odlehčovací služby v prostorách vedle parku Grébovka. Službu provozuje Dětské centrum Paprsek, příspěvková organizace hlavního města Prahy, a využívá ji několik desítek rodin.

Služba byla otevřena nejdříve v ambulantní podobě ke konci roku 2021 a posléze na jaře dalšího roku byla rozšířena do pobytové formy, což bylo původním cílem. U příležitosti otevření iniciovala Péče bez překážek tiskovou konferenci, kterou uspořádal magistrát hlavního města Prahy a městská část Praha 10. Její součástí byla i prohlídka prostor samotné služby.

15 Rozhovor s Jarmilou Neuwirthovou, Magdalenou Tomáškovou, Danou Kuldanovou, 20. července 2022

16 NEEDo TALKs, Péče bez překážek, Jarmila Neuwirthová, <https://www.needo.cz/needo-talks/pece-bez-prekazek/>

17 Rozhovor s Jarmilou Neuwirthovou, Magdalenou Tomáškovou, Danou Kuldanovou, 20. července 2022

„Nedostatek odlehčovacích služeb může vést k totálnímu vyčerpání rodin a k následnému umístování dětí do ústavů. Jednou z mých priorit je tohle změnit. Z toho důvodu jsme otevřeli zcela novou službu, která pomůže udržet děti v jejich rodinách. A chystáme další,“ uvedla radní pro sociální politiku a zdravotnictví Milena Johnová v tiskové zprávě¹⁸.

V tiskové zprávě z prosince 2021 zazněla ze strany radního Michala Kočího z Prahy 10 i důležitá informace o tom, že ambulantní podoba je pouze dočasná. *„Počátkem příštího roku navíc ještě dojde k překolaudování prostor na bytové, což umožní rozšíření poskytované péče a děti budou moci v zařízení i přespávat. Půjde o první takovou službu v Praze a já jsem velmi rád, že naše městská část může stát u jejího zrodu.“*

A v textu zprávy vydané magistrátem nechyběla ani citace Jarmily Neuwirthové z Péče bez překážek. *„Do pobytové odlehčovací služby jsme dceru dosud vozili do Mladé Boleslavi. Službu plánujeme využívat 3–4 dny v pracovním týdnu jednou za měsíc, o vybraných víkendech a školních prázdninách. Možnost využít novou službu přímo v Praze pro nás znamená zejména úsporu drahocenného času, následně i financí za dopravu do služeb mimo Prahu.“*

Díky tiskové konferenci a tiskové zprávě informovala o otevření nové služby i celostátní média jako deník Blesk¹⁹, Novinky.cz²⁰ nebo Rozhlas²¹. Vlastní příspěvek na svém webu vydala i Péče bez překážek²². *„To téma se objevilo i v celostátních denících, což já vidím jako důležité,“* hodnotí zpětně tiskovou konferenci Jarmila Neuwirthová.

18 TZ: Aby děti se zdravotním znevýhodněním nekončily v ústavech. Praha má novou odlehčovací službu, 15. prosince 2021, <https://bit.ly/3Zae3F>

19 Blesk, Praha nabízí novou odlehčovací službu pro rodiče hendikepovaných dětí. Pomůže jim zvládnout každodenní zátěž, <https://bit.ly/3KFKBD3>

20 FOTO: V Praze je nová služba, má odlehčit rodinám s handicapovanými dětmi, <https://bit.ly/3YaB36b>

21 irozhlas.cz, Praha otevře centrum odlehčovacích služeb pro děti s postižením. Má ulevit vyčerpaným rodičům, <https://bit.ly/3mevHti>

22 Odlehčovací služba Grébovka byla slavnostně otevřena, <https://www.pece-bez-prekazek.cz/odlehcovaci-sluzba-grebovka-byla-slavnostne-otevrena/>

INFORMACE O ORGANIZACI

Webová stránka: <https://www.pece-bez-prekazek.cz/>

Facebook: <https://www.facebook.com/PeceBezPrekazek>

DOPORUČENÉ ODKAZY

Pořad České televize Klíč o Péči bez překážek, 2. listopadu 2022,
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096060107-klic/222562221700016/>

Rozhovor: Jak trnitá byla cesta k otevření nové odlehčovací služby pro rodiny dětí s postižením v Praze?, 13. dubna 2022,

<https://osf.cz/2022/04/13/rozhovor-pece-bez-prekazek/>

Jarmila Neuwirthová, Markéta Sojková: **Pobytová odlehčovací služba pro rodiny dětí s postižením v Praze**, 24. června 2021,

<https://pecovatazit.cz/2021/07/19/>

[pobytova-odlehcovaci-sluzba-pro-rodiny-deti-s-postizenim-v-praze/](https://pecovatazit.cz/2021/07/19/pobytova-odlehcovaci-sluzba-pro-rodiny-deti-s-postizenim-v-praze/)

Stop výstavbě logistické haly v Rynholci

Důvodem aktivizace obyvatel Rynholce a Vašírova, a tedy jejich advokační kampaně byla **připravovaná výstavba velké logistické haly v areálu průmyslové zóny bývalého dolu**. Místo je známé jako Halda. Tehdy předkládaná varianta předpokládala výšku haly 21 metrů, ale k ní je nutné přičíst ještě výšku samotné Haldy. „*Když jsme s týmem Rychlé roty na místo přijeli, šli jsme se na Haldu podívat. Nápad postavit na takovém místě tyčícím se nad obcemi ještě vysokou halu se všemi příjezdovými komunikacemi nám přišel neuvěřitelně zpupný jak s ohledem na místo, tak na obyvatele obcí,*“ vzpomíná na svůj dojem z plánování Milan Štefanec, který na kampani jako konzultant spolupracoval.

K motivaci pro občanskou angažovanost místních přispěl i přístup vedení obce Rynholce, který byl popsán jako arogantní a prezentující projekt haly jako hoto-
vou věc. „***Takhle to tady stát bude! Projekt je dle územního plánu a projde. Měnit se nebude. Když jsem viděla tuto jejich aroganci a nadřazenost, tak to mě osobně motivovalo nejvíc,***“ dodává k tomu Pavlína.

„A u mě to bylo v podstatě totéž. Hlavně, spousta lidí obecně, nejen v tomto případě, je zvyklá nadávat na Facebooku a v hospodě. Vztekají se, nadávají, ale tím to končí. Být to něco menšího, tak bych já osobně asi jen mávla rukou, ale tohle bylo tak obrovské!“ doplňuje ještě Lenka ke své motivaci²³.

O informaci, že se chystá výstavba velké logistické haly, se podle slov Lenky Bernardové z Rynholce a Pavlíny Švigárové z Vašírova dozvěděli místní občané a občanky spíše náhodou. Obě skupiny se sešly až na veřejném představení. „Vyměnili jsme si prvotní kontakty a tím to celé začalo. Předtím jsme se neznali, ani jako sousedé,“ dodává k prvnímu setkání Pavlína.

Na tomto místě je důležité doplnit, proč vlastně píšeme o referendu v Rynholci a proč se v této věci angažovali nejen občané a občanky Rynholce, ale také lidé z Vašírova sdružení kolem spolku Náš Vašírov²⁴. Pozemek, kde měla velká logistická hala stát, je sice v majetku města Rynholce, ale je daleko více na dohled právě obcím Vašírov a Stochov. Právě jejich občané a občanky by byli více zapojeni výstavbou logistické haly, byť oni sami přímo nemohli rozhodnout o její výstavbě. Následující kapitola popisuje, jak vypadala jejich advokační kampaň, v níž se podařilo vyhrát místní referendum.

Zcela mimo téma si zde dovolíme přidat jednu místní zajímavost z konzultací pro tuto iniciativu. Tou je fakt, že právě ve Vašírově, části Lán, je hrob T. G. Masaryka, Jana Masaryka a Charlotty Garrigue Masarykové. A nyní již pojďme na samotnou advokační kampaň, která vyústila v úspěšné referendum v Rynholci.

OD PETIC K REFERENDU

Jedním z prvních kroků lidí z Vašírova a Rynholce bylo uspořádání papírové i online petice²⁵ a účast na jednání zastupitelstva. „Původně jsme si mysleli, že se to vyřeší peticí. Ale to jsme nedostali ani odpověď,“ popisuje úvodní aktivity Lenka²⁶. Obě formy petice umožnily dostat mezi další lidi samotné téma, že se výstavba logistické haly chystá. Papírová petice byla podpořena 583 podpisy a online 563 hlasy, což jsou významná čísla s ohledem na celkový počet obyvatel Rynholce. V něm bylo registrováno 768 voličů a voliček. Podpisy pod petici se sbíraly jeden měsíc, od září do října 2020. S textem a podporou petice byli následně kontaktováni starostové okolních obcí.

23 Rozhovor s Lenkou Bernardovou a Pavlínou Švigárovou, 20. července 2022

24 Webová stránka spolku Náš Vašírov, <https://www.nasvasirov.cz/>

25 Petice proti výstavbě haly v k.ú. Rynholec, https://www.petice.com/petice_proti_vystavby_haly_v_ku_rynholec

26 Rozhovor s Lenkou Bernardovou a Pavlínou Švigárovou, 20. července 2022

Nápad na uspořádání referenda padl podle Lenky na veřejném zasedání zastupitelstva. „Protože my jsme se ptali, jestli s tím budou zastupitelé něco dělat. A někdo ze zadních řad řekl, tak udělejme referendum.“ Pavlína k tomu doplňuje: „Vyrcholilo to tím, když se zastupitelé vyjádřili, že nás odpůrců proti hale je jen pár a že nevědí, co chce celá obec.“ Zvýšenou účastí lidí na zasedání byli zastupitelé a zastupitelky zaskočeni. „Nejdřív zastupitelé opakovali, že jim na veřejná zasedání nikdo nechodí, a pak byli velmi překvapeni,“ popisuje Pavlína dopad účasti lidí na zastupitelstvo. Z řad zastupitelů pak vůči iniciativě směřovaly různé výzvy. „Prý abychom nepodněcovali nevráživost, abychom nenutili lidi, aby tam chodili. My jsme se marně bránili, že opravdu nikoho nenutíme, že ty lidi to opravdu zajímá,“ vykresluje situaci kolem jednání zastupitelstva Lenka²⁷.

Referendum inicioval Přípravný výbor občanů a občanek Rynholce. Konkrétní řešení spočívalo v „zablokování“ samotného pozemku prostřednictvím místního referenda. Otázka pro referendum zněla následovně: *Chcete, aby na pozemku č. 865/11 v katastrálním území Rynholec (bývalá výsypka dolu ČSA) byla vybudována průmyslová/výrobní/logistická/skladová hala nebo jiný komplex podobného charakteru? Svoji motivaci a kdo jsou, představili jeho členové a členky ve videích na Facebooku²⁸.*

Při přípravě referenda se občané z Rynholce a Vašírova inspirovali v nedalekém Novém Strašecí, kde lidé taktéž odmítli výstavbu haly²⁹. Získali od nich hodně praktických rad.

ZÁKLADNÍ AKTIVITY, KTERÝMI INICIATIVA PODPŮRILA ÚČAST V REFERENDU, BYLY:

- **informování prostřednictvím letáků**, k nim podrobněji níže;
- **informování přes webové stránky spolku Náš Vašírov, jejich facebooková stránka** a později spuštěná **speciální facebooková stránka** k samotné iniciativě;
- uspořádání **veřejné debaty** ze strany přípravného výboru;
- **spolupráce s relevantními politiky a političkami z okolních obcí, kraje a Senátu a rovněž osobnostmi známými v místě.**

27 Rozhovor s Lenkou Bernardovou a Pavlínou Švigárovou, 20. července 2022

28 Videomedailonek Lenky Bernardové, <https://1url.cz/Yrv62>, 9. června 2021

29 Novostrašečtí občané v referendu odmítli haly u Mackovy hory, Rakovnický deník, 6. října 2020, https://rakovnický.deník.cz/zpravy_region/novostrasecti-obcane-v-referendu-odmitli-haly-20201006.html

ZAPOJENÍ NEJRŮZNĚJŠÍCH SKUPIN DO KAMPANĚ

Co v případě této advokační kampaně stojí určitě za pozornost, je široká škála lidí a skupin, které se podařilo do kampaně zapojit. Způsoby zapojení byly různé a odpovídaly tomu, jaký vztah a pozici měly jednotlivé skupiny a lidé k referendu v Rynholci³⁰.

- **senátor** za obvod, jehož je Rynholec součástí, **Ivo Trešl** se zúčastnil debaty a vyjádřil na Facebooku³¹. **Náměstek hejtmanky** Středočeského kraje pro regionální rozvoj a územní plánování **Jiří Snížek** se zúčastnil veřejné debaty;
- **senátorka Adéla Šíповá** se vyjádřila na videu³² a podpořila účast lidí v referendu;
- **starostové okolních obcí** se vyjádřili na Facebooku³³ a podpořili, aby obyvatelé Rynholce zamítli výstavbu logistické haly. Zúčastnili se také veřejné debaty;
- **zastupitelstva okolních obcí** přijala usnesení a podpořila iniciativy proti výstavbě haly, například *Zastupitelstvo obce Tuchlovice vyslovuje podporu snaze občanů Rynholce zamezit stavbě průmyslových hal na pozemku č. 865/11 v k.ú. Rynholec*³⁴;
- **majitel Starého zámku Rynholec Zdeněk Prázdny** se na Facebooku vyjádřil následovně: „*Hlasování v tomto referendu je hlasováním o tom, jestli chceme zachovat vesnický způsob žití.*“³⁵

Pojďme se nyní podívat právě na různé vztahy a pozice k Rynholci a jak s tím souvisí to, jak byli jednotliví lidé zapojeni. Jaký je rozdíl mezi senátkou Šíповou a senátorem Trešlem? Adéla Šíповá je z nedalekých Doks, ale není senátkou za obvod, do něhož Rynholec spadá. I tak bylo možné ji oslovit a požádat o video, v němž přispěje k aktivizaci lidí, aby přišli k referendu. Ivo Trešl, senátor za relevantní obvod, byl pozván na debatu a vahou své funkce podpořil důležitost referenda, byť se vyjádřil neutrálně: „*Předně je třeba říci, že rozhodnutí, zda zde výrobní haly nedaleko dálnice D6 a části obce Lány-Vašírov mít či ne, je čistě věcí*

30 Pro dobré zmapování vztahu a vlivu jednotlivých skupin a lidí na samotný výsledek doporučujeme nástroj Mapa klíčových hráčů, o němž píšeme v Rukověti zdánlivě bezmocných: Jak naplánovat advokační kampaň.

31 Vyjádření senátora Ivo Trešla, <https://1url.cz/Grv6u>, 23. června 2021

32 Vyjádření senátorky Adély Šíповé, <https://1url.cz/lrv6W>, 24. června 2021

33 Post iniciativy Nechceme halu k vyjádření okolních starostů, <https://1url.cz/Srv6e>, 24. června 2021

34 Vyjádření obce Tuchlovice, <https://1url.cz/vrv61>, 24. června 2021

35 Facebook Starý zámek Rynholec, <https://bit.ly/3Zvhc2K>, 24. června 2021

samosprávy. Jako senátor jsem zde byl spíše v roli pozorovatele a nezávislého rádce.“³⁶ I takto neutrální vyjádření mají svůj smysl, protože přitahují k tématu pozornost a ukazují, koho všeho kauza zajímá.

Starostové a zastupitelé okolních obcí neměli sice přímý vliv na hlasování rynholeckých občanů a občanek, ale svými vyjádřeními opět připoutali pozornost k tématu. **Jasně vyjádřili podporu variantě NE.**

V případě příspěvků na sociálních sítích stejně jako při plánování dalších aktivit je důležité mít na vědomí, že **intenzita práce by se měla stupňovat s blížícím se hlavním momentem kampaně**, v Rynholci tedy místním referendem. To je dobře vysledovatelné právě na Facebooku. Nechceme halu, kdy vidíme jasnou zvyšující se intenzitu, která směřovala k datu hlasování.

Zapojení různých klíčových hráčů a jejich podpora také zafungovala na motivaci lidí v iniciativě. *„Pomohlo nám to. Lidé na tak vysokých postech mají plný rozvrh, ale to téma se stalo i pro ně něčím zajímavé či důležité, našli si čas a přijeli. My tím dostali nový impuls a dočerpali energii. Když přijede senátor, tak já nemůžu říkat, že už to nedávám. Nutí mě to pokračovat“*, komentuje Pavlína motivační efekt³⁷.

ROLE MÉDIÍ A VZÁJEMNÁ PODPORA TÝMU

A svoji roli samozřejmě hrál také zájem médií. *„Nepříjemně to rozhodilo vedení obce. Už to nebylo o tom, že my si to nějak ušmudláme doma. Najednou tady byla Prima, byla tady Nova, Český rozhlas – a všichni chtěli mluvit se starostou nebo místostarostou. Najednou se chrlily do veřejného prostoru informace“*, říká Lenka³⁸.

Důležité bylo také dobré fungování celé party lidí a jejich vzájemná podpora mezi sebou. *„Mít tým lidí, kde můžu říct, hele, teď nemůžu. Udělejte to prosím někdo za mě“*,³⁹ popisuje spolupráci Lenka. Stejně to vidí i Pavlína: *„Právě parta těch lidí, se kterými jsme si osobně sedli, mě bavila. **Byli jsme jeden tým, každý si vzal na starost tu část, která mu byla blízká, a proto jsme se dobře doplňovali.**“*⁴⁰ Tento jeden tým však vznikl z lidí z Rynholce a Vašírova až v důsledku záměru čelit stavbě velké logistické haly.

36 Vyjádření senátora Ivo Trešla, <https://1url.cz/Grv6u>, 23. června 2021

37 Rozhovor s Lenkou Bernardovou a Pavlínou Švigárovou, 20. července 2022

38 Tamtéž

39 Tamtéž

40 Tamtéž

Doposud jsme se věnovali konkrétním aktivitám a typům klíčových hráčů. Důležitou součástí přípravy advokační kampaně jsou také základní argumenty a jejich formulace. Ty si ukážeme na konkrétním příkladu dvou letáků.

Letáky pro kampaň a hlavní argumenty

V rámci kampaně používala iniciativa dva typy letáků, na něž se nyní blíže podíváme.

LETÁK STOP HALE⁴¹

- Dává jasně na vědomí **záměr iniciativy**, tedy stop hale.
- Popisuje **negativní důsledky**, pokud by se hala postavila, tedy zhoršení životních podmínek či zvýšená doprava.
- Možným podporovatelům a podporovatelkám z řad veřejnosti dává jasný **návod**, jak se mohou **jednoduše zapojit**.
- Informuje o tom, **kdy se referendum koná**, a zdůrazňuje, jaká je preferovaná varianta hlasování.

To vše je zpracováno přehledně a jednoduše.

The diagram illustrates the structure of the 'STOP HALE' flyer with the following callouts:

- Jasný a stručný cíl kampaně jako nadpis**: Points to the main title 'STOP HALE'.
- Popis konkrétních negativních důsledků, které by projekt/plán měl na místní obyvatele**: Points to the list of negative consequences: 'NE zhoršení životních podmínek', 'NE zvýšené dopravní zátěže', and 'NE ekologické zátěže'.
- Výzva k akci, co lidé mohou udělat, aby se zapojili do kampaně**: Points to the section 'A co můžeš udělat ty?' with bullet points: 'vyvěsit leták na svůj plot, okno nebo jiné viditelné místo', 'jako občan Rynholce jít k referendu', and 'pokud hlasovat nemůžeš, požádej známé z Rynholce, ať jdou také k referendu'.
- Základní informace o konání referenda, jako je čas a místo**: Points to the text: 'referendum proběhne v sobotu 26.6.2021 v čase 08:00 - 14:00 ve volební místnosti OÚ Rynholce'.
- Jasně zdůraznění, jakou odpověď iniciativa doporučuje**: Points to the ballot box illustration with a 'NE' ballot being placed in, and the text 'nenechte propadnout svůj hlas'.
- Odkaz na další informace na webových stránkách či sociálních sítích**: Points to the bottom red section with 'WWW.NECHCEMEHALU.CZ' and 'FB NECHCEME HALU'.

41 Pro přípravu materiálů, jako jsou letáky nebo one-pagery pro kampaň, doporučujeme metodu strom problému. K ní najdete více v Rukověti zdlánlivě bezmocných: Jak naplánovat advokační kampaň.

LETÁK PŘIJĚ K REFERENDU

→ Apeluje na účast lidí při hlasování.

U podobných kauz, jako je výstavba velké logistické haly, máte totiž hlas veřejnosti na své straně. Největší výzvou je dostat občany a občanky k urnám, aby svůj názor projevili. Pro platnost a závaznost referenda je právě účast lidí naprosto klíčová. S účastí souvisí platnost referenda, které se stává platným, až když překročí hranici 35 procent.

Tento druhý leták reagoval na situaci, kdy se obec nesnažila propagovat samotné konání referenda. Obec je totiž v případě organizace referenda ve dvojí roli. Jednak v roli toho, kdo referendum organizuje, často ale také v roli toho, kdo má jasný názor, jak by mělo dopadnout. Ve chvíli, kdy vedení obce nechce, aby bylo referendum platné, stačí zůstat pasivní a jeho konání příliš nepropagovat. Tím může napomoci snížení účasti lidí v něm. Iniciativa také vycházela z toho, že většina lidí je proti výstavbě logistické haly. Důležité tedy bylo nejen propagovat své vlastní argumenty, ale také samotné konání místního referenda.

ÚSPĚŠNÉ REFERENDUM, PLATNÉ A ZÁVAZNÉ

Výsledek referenda, které se konalo 26. června 2021, byl velmi potěšující, protože přišlo 295 lidí ze 768. To znamená 40,36 procent⁴². **Drtivá většina lidí hlasovala proti výstavbě velké logistické haly, celkem 282. Výstavbu haly pod-**

42 „Obyvatelé Rychnova v referendu odmítli stavbu průmyslové haly“, Seznam zprávy, <https://url.cz/nrv6g>, 26. června 2021

pořilo pouze 13 občanů a občanek Rynholce. Proti výstavbě haly se tak vyslovilo 90,97 procent účastníků a účastnic. Ti tvořili 36,72 procent ze všech voličů. Proč je tento poměr 36,72 důležitý? Pro závaznost referenda totiž nestačí pouze nadpoloviční většina těch, kteří k referendu přijdou a hlasují. Také je nutno dosáhnout hranice 25 procent z celkového počtu voličů a voliček. V tomto případě se hranice 25 procent rovná počtu 192 lidí.

„Výsledek nás těší o to více, že nebylo snadné referenda dosáhnout. Dali jsme jako občané Rynholce jasně najevo, že nic podobného jako obrovskou logistickou halu ve svém okolí nechceme. Dali jsme najevo, že nám záleží na našich sousedech a známých, kteří bydlí v Novém Strašecí, Vašírově, Lánech, Tuchlovicích i na Stochově. Dali jsme najevo, že se chceme podílet na rozhodování o tom, co v našem okolí vznikne,“⁴³ reagovala iniciativa na výsledek referenda.

INFORMACE O INICIATIVĚ

O iniciativě na webu **Náš Vašírov**

<https://www.nasvasirov.cz/p/stop-hale.html>

Facebook **Nechceme halu**

<https://www.facebook.com/nehcemehalu>

43 Vyjádření iniciativy, <https://1url.cz/crv6S>, 26. června 2021

Záchrana ostravské kolonie Bedřiška

„Největší motivací byl bohužel vztek. Protože když mi někdo řekne, že chce vystěhovat lidi bez náhrady, i když si v tom místě tolik odpracovali, tak to je neuvěřitelné. Tak ten prvotní vztek byl rozhodující. Všichni mi říkali, že hlavou zed' neprorazím. Ale já jsem si říkala, že zkusit to musím, prorazit tu zed'. A povedlo se to,“⁴⁴

odpovídá Eva Lehotská na otázku, co ji motivovalo se zasadit o záchranu ostravské kolonie Bedřiška. Paní Eva je místní ikonou, neuvěřitelně energická a statečná žena, která je mimo jiné laureátkou ceny Via Bona⁴⁵, konkrétně obdržela *Zvláštní cenu za dobré sousedství*. Eva Lehotská je neoficiální iniciátorkou a mluvčí iniciativy Bedřiška (pře)žije. Sama k tomu v rozhovoru pro Moravsko-slezský deník dodala: *„Jsem tady tak trochu údržbářka, sociální pracovnice, komunitní pracovnice, bič na úředníky, mluvčí, účetní, prostě taková univerzální Matka Tereza.“*⁴⁶

44 Rozhovor s Evou Lehotskou, 14. července 2022

45 Webová stránka Nadace Via, /www.nadacevia.cz/nabidka-programu/viabona/

46 Zachraňuje ostravskou osadu Bedřiška. „Jsem taková Matka Tereza, popisuje žena.“ Moravsko-slezský deník, <https://1url.cz/Lr5kH>, 22. prosince 2022

HISTORIE BEDŘIŠKY

Celá historie Bedřišky mnohonásobně překračuje možnosti této kapitoly. Jedná se o unikátní hornickou kolonii nacházející se v ostravském obvodu Mariánské Hory a Hulváky, v místě bývalého dolu Bedřich. Od padesátých let místo sloužilo jako bydlení v tzv. finských domcích pro horníky, z nichž někteří zde stále žijí. V roce 1997 došlo na základě kupní smlouvy k převodu finských domků ze společnosti OKD a.s. na Město Ostrava, Městský obvod Mariánské Hory a Hulváky. V roce 2017 byla uzavřena smlouva na pozemky, čímž se Bedřiška stala kompletně majetkem města, respektive městského obvodu.

NÁŠ PŘÍBĚH ZAČÍNÁ

Náš příběh začíná v roce 1997, kdy byla starostkou v obvodu Mariánské Hory kontroverzní Liana Janáčková⁴⁷. Pro ty, kdo si tuto političku a též senátorku (2004–2010) nepamatují, připomeňme fakt, že v roce 1997 navrhovala, aby městský obvod přispěl místním Romům na letenku do Kanady za podmínky, že vrátí dekret na byt a odhlásí se z trvalého bydliště, nebo její některé výroky: *„O Cikány se bohužel starat musím. Kdyby to tehdy s těmi letenkami vyšlo, oni by se domnožili zase... Já už ty Cikány opravdu nemám kam dávat, já bych prostě musela jenom mít ten dynamit a odstřelit je...“*⁴⁸ Jakmile Janáčková začala jako starostka disponovat tamním bytovým fondem, **cíleně na území Bedřišky sestěhovala rodiny v tíživé sociální situaci, a tak z ní de facto vytvářela vyloučenou lokalitu** se vším všudy. Následky na sebe nenechaly dlouho čekat. V roce 2010 zde vyvrcholily sousedské spory žhářským útokem, při kterém se jen shodou šťastných okolností nikomu nic nestalo⁴⁹. Tím se paradoxně odstartoval pozvolný obrat k lepšímu.

V roce 2010 nejen vyvrcholily sousedské spory, ale současně se začaly objevovat první informace o bourání některých domů. Často jsme byli i na jiných místech svědky toho, že se nejdříve z určitého místa vytvoří ghetto, ve kterém se „nedá normálně bydlet“, a následně se tím vysvětluje nutnost zásahu například v podobě vystěhování místních obyvatel. Totéž se stalo i v Bedřišce, kde měla místní radnice v plánu po vystěhování místních obyvatel domy srovnat se zemí a lokalitu poté developersky využít. V tu dobu ale Eva Lehotská a další místní lidé začali konat. Chtěli ve svépomocí uklizeném prostoru založit komunitní centrum, což jim starostka Janáčková nedovolila. Její podmínkou bylo, že komunitní centrum bude provozovat jiná organizace. Radnice si vybrala organizaci Bílý

47 Janáčková proslulá výroky o Romech láká voliče i letákem se sirkami, Česká televize, <https://1url.cz/Or5kC>, 20. října 2010

48 Kontroverzní výroky politiků, Česká televize, <https://1url.cz/ar5kl>, 15. července 2013

49 Žháří z ostravské osady Bedřiška dostali podmíněné tresty, Český rozhlas, <https://1url.cz/Or5kl>, 10. 12. 2020

nosorožec. Ukázalo, že to nebyla tak špatná volba – vedení Bílého nosorožce se za obyvatele Bedřišky postavilo. A tak i díky komunitnímu centru se **začaly organizovat brigády, úklidové akce, a Bílý nosorožec dokonce v místě začal realizovat i sociální služby. Situace mezi místními se zlepšila a Bedřiška se začala pomalu měnit.** Eva Lehotská k tomu dodává: „*Prostě jsme si řekli, že takhle to dál nejde. To, že městský obvod nekoná, respektive nekoná ku prospěchu místních, takže my si musíme pomoci sami, protože od místní radnice pomoc nešla očekávat. Takže jsme se spojili a začali jsme tam sami uklízet a začali jsme prostě pracovat společně.*“⁵⁰ Nicméně místní už v té době neměli jistotu, že budou moci v Bedřišce zůstat, a někteří proto odešli. Tato **situace začala gradovat v roce 2017, kdy radnice městského obvodu, stále pod vedením Liany Janáčkové, rozhodla, že Bedřišku zbourá. V roce 2018 začala demolicí jednoho z objektů**⁵¹. Na místní obyvatele byl vytvářen nátlak, aby se odstěhovali, nájemní smlouvy byly prodlužovány pouze o 1 až 3 měsíce. V místě se však již v té době odvedlo obrovské množství práce a z místních se stala funkční komunita s fungujícími vztahy. I primátor Ostravy Tomáš Macura pro ČTK v březnu 2018 uvedl: „*Podle mě jde, řekněme, o stabilizovanou lokalitu bez jakýchkoliv četných nepřijatelných jevů.*“

JDE SE DO BOJE

„*Začali jsme se proti tomu prostě bouřit, sepisovat petice o zachování toho bydlení, nabízet alternativy, ukazovat, že Bedřiška má právo na život, že to je lokalita, která má perspektivu, která má budoucnost i s těmi lidmi, kteří tam bydleli a kteří se o tu proměnu v minulých letech výrazně zasloužili a udělali tam obrovský kus práce,*“ popisuje s odstupem několika let Eva Lehotská⁵².

Jedním z **klíčových momentů bylo, že se obránci Bedřišky strategicky rozhodli přenést kauzu z úrovně obvodu na úroveň města Ostravy**, které je v důsledku vzato majitelem pozemků i domů, byt je lokalita svěřena obvodu Mariánské Hory a Hulváky. Všem zastupitelům a zastupitelkám města Ostravy rozeslali informace o Bedřišce, o práci, která tam byla v posledních letech vykonána, o stabilizaci komunity a fungujících sociálních službách nejen pro místní děti. Informovali je rovněž o záměru radnice městského obvodu místní obyvatele vystěhovat a domy zbourat. Na svou stranu dostali i primátora Macuru. **Na zasedání ostravského zastupitelstva dne 19. září 2018 zastupitelstvo drtivou většinou souhlasilo se zachováním a revitalizací lokality a s tím, aby součas-**

50 Rozhovor s Evou Lehotskou, 14. července 2022

51 V ostravské Bedřišce začala demolicí prvního objektu. Osud osady zůstává nejasný, Česká televize, 15. října 2018, <https://bit.ly/3JDBF03>

52 Rozhovor s Evou Lehotskou, 14. července 2022

ní obyvatelé zůstali ve svých domovech. A protože městský obvod Mariánské Hory a Hulváky má tento majetek pouze svěřený, de facto je majetkem města Ostravy, bylo toto usnesení naprosto zásadní.

V podobných případech **je také nesmírně důležité účastnit se jednání zastupitelstva.** Stále není úplně běžné, že obyvatelé a obyvatelky na tato zasedání chodí, ačkoliv tím mohou postoj hlasujících zastupitelů výrazně ovlivnit. To potvrzuje i Eva Lehotská: „*To byl rozhodující okamžik, klíčový. Rozeslala jsem zastupitelům informace o Bedřišce, jak vznikla, v jakém stavu jsou ty domy, jak tam ti lidé žijí. A na zastupitelstvu jako první padlo, vy mluvíte za ty lidi, ale kde je máte?! Řekla jsem, tak pánové a dámy z Bedřišky, tak se postavte. A to jste neviděli ten šok, že tam najednou stálo několik desítek lidí, kteří byli ochotni přijít na to zastupitelstvo a pohlédnout jim tam z očí do očí. Oni to nečekali, byli z toho překvapení, tak potom hlasovali, jak hlasovali. Pětačtyřicet hlasů z padesáti pěti pro Bedřišku! Protože tam ti lidi stáli. A oni teď viděli jejich tváře, těch lidí, o kterých se všelijak, i nepěkně mluvilo.*

Teď tam stál více než osmdesátiletý pán, už ne žádný anonymní člověk, a já říkám, ten pán žije na Bedřišce šedesát let, a starostka Janáčková ho chce vystěhovat. Protože když rozhodujete o někom, koho nevidíte nebo neznáte, tak to se mnohem lépe odmítá, než když tam vidíte člověka, který přišel o hůlce. Sotva tam stojí, ale přišel, protože brání jakoby svůj život, svůj domov, kde vychoval děcka, kde mu umřela manželka a kde chce dožít. To už se těžko říká tomuhle člověku do očí, tak se seber a běž.“⁵³

Postoj ostravského zastupitelstva zkřížil plány radnici v Mariánských Horách. Většinu místních poté radnice prodloužila nájemní smlouvy alespoň na jeden rok a na úrovni města se začalo seriózně debatovat o budoucnosti Bedřišky.

BEZ ZAPOJENÍ MÍSTNÍCH BY TO NEŠLO

Eva Lehotská si dobře uvědomuje, že záchrana Bedřišky by nebyla možná bez zapojení místní komunity. „*Klíčové bylo místním vysvětlit, co by oni sami mohli udělat. Aby oni zespoda chtěli, začali bojovat. Protože oni byli v jeden moment smíření s tím, že půjdou pryč, protože to starostka Janáčková rozhodla. Že proti tomu oni sami nic nezmůžou. A ten klíčový moment byl přesvědčit ty lidi, že oni jsou ti jediní, co to mohou změnit. To bylo velice těžké. Pak ta euforie, že se povedlo třeba oddálit vystěhování některých rodin, tak to už byl první signál, že to tak nemusí být.“⁵⁴*

53 Tamtéž

54 Tamtéž

Kombinace jednání s politiky, medializace celé kauzy, upoutání veřejné pozornosti a přenesení rozhodnutí z městského obvodu na město, to vše se ukázalo jako dobrá cesta. Ale bez toho, že od roku 2010 byly odpracovány stovky hodin, od úklidu až po komunitní práci s místními, by to nejspíše nestačilo. To potvrzuje i paní Eva:

„Už nás poslouchají a neignorují, už nemůžou. Odpracovali jsme si to. Včetně realizace workshopů, na kterých jsme vytvářeli plány pro lokalitu do budoucna. Nechtěli jsme říkat jen, co nechceme, ale co chceme a co pro to můžeme udělat sami. A samozřejmě komunitní práce, aby se stabilizovala komunita a samotná lokalita, to byl základ.“⁵⁵

CO BUDE S BEDŘIŠKOU DÁL?

Je jasné, že celý příběh ještě není u konce. V současné době se místním prodlužují nájemné smlouvy minimálně na jeden rok, začalo se s opravou některých domů, byť zatím nedostatečně. Demolice objektů se již nekoná. Schází se pracovní skupina ustavená vedením města, která se budoucnosti Bedřišky věnuje. Komunitní centrum dále funguje a realizuje aktivity pro děti i dospělé.

Podle Evy Lehotské je důležité, aby byli místní i nadále aktivní. Co se bydle- ní týče, za ideální považuje vytvořit takzvané sociální bytové družstvo za účasti místních. *„Sociální bytové družstvo, to bych si strašně přála, aby vzniklo. Ale aby vzniklo tak, že lidi to přijali za své. Ne že jim to někdo navrhl, že jim to někdo na- dirigoval. Nebezpečím totiž je, že lidé mají pocit, že je hotovo, že už se nic nemusí dělat, že už se nemusí snažit. Přináší to trochu pasivity místních, menší snahu podílet se na životě komunity. Například že se bude uklízet město, ale oni už ne- musí. Snažíme se, aby právě komunitní centrum bylo aktivizátorem místních, dětí i dospělých.“⁵⁶*

Z toho plyne ponaučení, že v některých případech **je nebezpečné usnout na vavřínech a upadnout do pasivity**. Jako v případě Bedřišky. I nadále je třeba komunikovat s politiky, s médii, zajišťovat komunitní práci, tlačit na vznik sociálního bytového družstva, a tím dát místním pocit jistoty do budoucna. Kolonie Bedřiška je lákavým místem pro developery a vždy se najdou tací, kteří budou mít záslusk na její likvidaci a „zpeněžení“ lokality.

55 Tamtéž

56 Tamtéž

INFORMACE O INICIATIVĚ

Webové stránky iniciativy Bedřiška (pře)žije:

<http://bedriskaprezije.cz/>

Facebookové stránky iniciativy Bedřiška (pře)žije:

<https://www.facebook.com/ostravskabedrika>

DOPORUČENÉ ODKAZY

Pořad z cyklu Nedej se, „Živá komunita Bedřiška“, Čes-

ká televize, premiéra 5. května 2019: <https://www.ceskatelivize.cz/porady/1095913550-nedej-se/219562248430013/>

<https://www.ceskatelivize.cz/porady/1095913550-nedej-se/219562248430013/>

Rozhovor s Evou Lehotskou, Moravskoslezský deník, 22. prosince 2022:

[https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/osada-bedrika-ostava-chudi-](https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/osada-bedrika-ostava-chudi-v-cesku-20221220.html)

[-v-cesku-20221220.html](https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/osada-bedrika-ostava-chudi-v-cesku-20221220.html)

Záchrana městské nemocnice v Litoměřicích

Následující kapitola je příběh o neformální občanské iniciativě, která se spontánně zformovala ze skupiny zaměstnanců (zdravotníků/zdravotnic, lékárníků/lékarnic, odborářů/odborářek ap.) nemocnice v Litoměřicích a dalších aktivních obyvatel a obyvatelek, kteří se postavili záměru privatizace místní městské nemocnice a jejího převodu do soukromých rukou. Proti sobě měli vedení města, které v letech 2017 až 2019 podniklo celou řadu kroků směřujících k privatizaci městské nemocnice. Předem zdánlivě prohraný zápas o budoucnost nemocnice je jedním z těch, kdy se lidé spojili a dokázali zvítězit.

HROZBA OMEZENÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE NA LITOMĚŘICKU PŘÍCHÁZÍ

Do péče nemocnice v Litoměřicích spadá přibližně sto dvacet tisíc obyvatel. Nemocnice nabízí kompletní péči jak lůžkovou, tak ambulantní, pro děti i dospělé, včetně pohotovosti. **Privatizací a převodem do soukromých rukou by s největší pravděpodobností došlo k omezení péče, méně výdělečné nebo dokonce prodě-**

lečné provozy by mohly být uzavřeny, například interna, chirurgie nebo dětské oddělení. Že nešlo jen o teoretické hrozby, můžeme vidět na příbězích v minulosti privatizovaných nemocnic⁵⁷.

Jedna z výrazných tváří boje proti privatizaci byla zdravotní sestra z litoměřické nemocnice Alena Rožcová, která pro Deník N uvedla: „Každá nemocnice má obory, které jsou finančně nákladnější než jiné – například všechny druhy akutní péče. Protože ale nemocnice funguje jako celek, ziskové obory doplácují na ty ztrátové. Rozdíl mezi soukromým majitelem a státem je, že soukromý majitel si ponechá ty výdělečné a státu nechá prodělečné. Nemocnice pak posílají akutní případy do krajské nemocnice a na to doplácují běžní lidé.“⁵⁸

V roce 2017 se litoměřická nemocnice změnila z příspěvkové na akciovou společnost, 100 procent akcií vlastnilo město. Ale tehdejší vedení radnice, většinově ovládané tamní ODS, se okamžitě začalo chystat na odprodej. Na základě rozhodnutí Rady města Litoměřice v březnu roku 2019 bylo zadáno právníkům vypracovat posudek k prodeji 100 procent akcií.

POKUS O ZÁCHRANU NEMOCNICE SE ROZJÍŽDÍ

V reakci na kroky města **vznikla petice, která během krátké doby nasbírala 10 000 podpisů obyvatel Litoměřic a okolních obcí.** V souvislosti se sběrem podpisů a hrozbou privatizace se 1. května 2019 konalo **shromáždění občanů**, kteří proti tomuto záměru pokojně protestovali⁵⁹. Zájem lidí skupinu snažící se zachránit nemocnici motivoval natolik, že se rozhodla udělat vše pro to, aby k privatizaci a následnému omezení péče o pacienty nedošlo.

Veřejně se spekulovalo, že **zájem o litoměřickou nemocnici má především skupina Penta**, jejíž mluvčí to potvrdila. „V problémech je řada menších nemocnic, které město nebo kraj nedokáže efektivně řídit, a brzy přijde doba, kdy je budou chtít odprodat nebo pronajmout. Tady vidím naši příležitost,“ řekla mluvčí Penty Barbora Vaculíková časopisu Forbes a v souvislosti s nemocnicí v Litoměřicích dodala: „Zajímavé by to pro nás s ohledem na roudnickou nemocnici určitě bylo a zájem stále máme. Blízkost zařízení by umožnila celou řadu synergií.“⁶⁰

57 Penta opouští sušickou nemocnici. „Jejich cílem je zisk, ne veřejná služba,“ říká jeden z autorů petice za její záchranu. Deník N, <https://1url.cz/sr8km>, 16. srpna 2019

58 „Změnili jsme mocným jejich plány.“ Parta lékařů zburcovala město a stopla prodej nemocnice Pentě. Deník N, <https://1url.cz/jr59T>, 13. května 2020

59 V Litoměřicích protestovali lidé proti prodeji městské nemocnice. iDnes.cz, <https://1url.cz/Cr59d>, 1. května 2019

60 Penta operuje v nemocnicích. Zbavila se Sušice, vyhlíží Roudnici a Litoměřice. Forbes, <https://1url.cz/Tr59U>, 18. září 2019

Lékařka Klára Zámečnicková, jedna z výrazných tváří aktivní skupiny zdravotníků litoměřické nemocnice, k tomu zpětně říká: „*My jsme se opravdu báli, že se omezí péče pro pacienty. Nás to jako lékaře zvedlo ze židlí. My jsme pořád v těch svých ambulancích a do ničeho se moc nevměšujeme, ale tohle nám vadilo. Protože jsme věděli, jak například Penta likviduje ty menší nemocnice, které koupila. Ty nemocnice zavírají části svých provozů. Občas někdo přijde o práci a tak dále. Tak to jsme fakt nechtěli dopustit, aby se omezila péče pro naše pacienty. To byla ta největší motivace. My jsme opravdu z Penty, o které se nejvíc mluvilo, měli obrovskou obavu. Ono se pak i špatně pracuje doktorům, když vědí, že nemohou poskytovat péči, jakou by poskytovali rádi.*“⁶¹

Petice s 10 000 podpisy byla předána vedení města. Vedoucí nemocniční lékárný Eva Holubová, další z aktivních postav celé občanské iniciativy, k tomu Deníku N řekla: „*A víte, co s tím na dalším zastupitelstvu udělali? Nic. Vzali to na vědomí.*“⁶²

Je důležité si uvědomit, že petice jako taková je určitě dobrým nástrojem k vyjádření vůle veřejnosti (minimálně její části), k otevření debaty a informování obyvatel, ke sběru kontaktů⁶³, ale málokdy sama o sobě pohne postojem „držitelů moci“. V podobných případech se stává, že zastupitelstvo vezme petici na vědomí, případně se k ní dle zákona do určitého termínu vyjádří (v případě, že je to v petici požadováno), ale mnohdy nic víc⁶⁴.

NA SCÉNU PŘICHÁZÍ REFERENDUM

Vzhledem k nevíli radnice celý proces vedený k privatizaci zastavit se tým neformální občanské iniciativy v červenci 2019 rozhodl, že se pokusí vyvolat místní referendum. A tak začalo druhé kolo sběru podpisů, což bylo nutné k vyhlášení referenda. Bylo potřeba sesbírat přibližně 4 000 podpisů. Podle vlastních slov už v tom byli zkušenější, vybrali místa s větší koncentrací lidí. Lékárnice Vendula Pachirová k tomu řekla Deníku N: „*Pořídili jsme si velkou mapu a sestřičky směnařky, když neměly ranní, chodily na vytyčená místa a tam sbíraly podpisy od lidí.*“⁶⁵

61 Rozhovor s Klárou Zámečnickovou a Lucií Horákovou, 7. června 2022

62 „Změnili jsme mocným jejich plány.“ Parta lékařů zburcovala město a stopla prodej nemocnice Pentě. Deník N, <https://1url.cz/jr59T>, 13. května 2020

63 Více viz Praktické tipy v závěrečné části této publikace.

64 Více k peticím na obecní úrovni, viz webová stránka poradny organizace Frank Bold, <https://1url.cz/rr5nB>

65 „Změnili jsme mocným jejich plány.“ Parta lékařů zburcovala město a stopla prodej nemocnice Pentě. Deník N, <https://1url.cz/jr59T>, 13. května 2020

Podpisů se nakonec podařilo sesbírat 6 000⁶⁶. V Litoměřicích žije 24 000 lidí včetně dětí, petici tedy podpořila zhruba třetina dospělých. Radnice tedy podle zákona musela referendum vyhlásit. Na začátku září se zástupci aktivních občanů po předání potřebného množství podpisů se starostou Ladislavem Chlupáčem (ODS) podáním ruky dohodli na vypsání referenda, ale o několik dní později se dozvěděli, že jej radnice zamítla.

Radnice ale nakonec po dalším tlaku referendum vyhlásila, protože ji k tomu zavazoval zákon a podpisy občanů. Změnila však znění otázky, a hlavně stanovila datum, které se nepřekrývalo s žádnými volbami. Evidentně za tím stála snaha, aby k referendu nepřišlo dostatečné množství oprávněných voličů a voliček. Málo voličů by pak znamenalo, že výsledek referenda nebude závazný.

„Přemýšleli jsme, co je horší. Podpořit znění referenda, které neodpovídá tomu, co jsme chtěli? Potřebovali jsme poradit,“ řekla Deníku N další z členek týmu, interní lékařka Zdena Klementová. *„Museli jsme si najmout právníka, na kterého jsme použili vlastní peníze. Založili jsme fond, do kterého každý přispěl tím, co měl.“*⁶⁷ Nakonec bylo rozhodnutí radnice napadeno u soudu a současně se tým obránců nemocnice připravoval na referendum v termínu vyhlášeném radnicí.

Bylo třeba se tedy pustit do práce v souvislosti s referendem. Všem bylo jasné, že to nebude jednoduché. Ne proto, že by místní lidé souhlasili s privatizací nemocnice a s ohrožením rozsahu její péče. Ale bylo třeba si uvědomit, že se do té doby nepodařilo v obdobně velkém městě **dosáhnout platnosti referenda, tedy toho, aby k němu přišlo minimálně 35 procent oprávněných voličů a voliček**, jak vyžaduje zákon (pokud se referendum konalo v den, který se nepřekrýval s datem žádných voleb). Navíc se od radnice nedalo očekávat, že bude k účasti v referendu občany aktivně vybízet a referendum propagovat.

Tyto obavy se také potvrdily. Nadto se všichni aktivně zapojení do obrany nemocnice čas od času setkávali se zesměšňováním a podezříváním ze strany představitelů vedení obce, což bylo velmi demotivující. I to se na náladě obránců určitým způsobem odráželo, jak ostatně popisuje Klára Zámečnicková: **„Nás hrozně deprimovalo, jak se k nám tehdejší vedení radnice stavělo, jak nás ponižovali, že tomu nerozumíme. Také nám hrozně vadilo, že se nás pořád ptali, kdo nás vede a platí, jako kdybychom nebyli svéprávní a schopni mít vlastní názor. Takový až psychický teror.** Hlavně si mysleli, že když se k nám budou takhle chovat, tak my přestaneme.“⁶⁸ V takovou chvíli je důležitá vzájemná podpora v týmu a síla nenechat se odradit.

66 Vždy je jistější sesbírat podpisů více, pro případ, že by část z nich nebyla uznána.

67 „Změnili jsme mocným jejich plány.“ Parta lékařů zburcovala město a stopla prodej nemocnice Pentě. Deník N, <https://1url.cz/jr59T>, 13. května 2020

68 Rozhovor s Klárou Zámečnickovou a Lucií Horákovou, 7. června 2022

To potvrzuje další z aktivních členek skupiny zdravotníků a zdravotnic litoměřické nemocnice, lékařka Lucie Horáková: „Vzájemně jsme se podporovali, ukázaly se charaktery mnoha lidí. Když někdo z nás už nemohl, tak to za něj vzal někdo jiný. My jsme u toho všichni normálně pracovali, máme rodiny. Prostě když někdo odpadl a už fakt nemohl, tak ho ostatní podrželi, zastoupili – a naopak.“⁶⁹

Pár týdnů před samotným referendem vznikl plán jeho propagace. Hlavní strategií bylo zdůrazňovat, že lidé musí k referendu přijít, jinak nebude platné.

Panovala obava, že lidé si myslí, že nikdo privatizaci nechce, takže není třeba se bát o výsledek. Proto by nemuseli být motivováni opravdu k referendu přijít v dostatečném množství.

Nejviditelnějším **motivem propagačních materiálů tak byla výzva k účasti** s vysvětlením, že když tam nepřijde minimálně 35 procent oprávněných voličů, tak referendum nebude platné a obec bude moci nemocnici privatizovat. Současně vznikl plán, jak s omezeným množstvím financí vůbec účinnou propagaci udělat. Nakonec se zapojili místní praktičtí lékaři, propagovali referendum v čekárnách, část místních obchodníků ve výlohách, roznášely se propagační materiály a „referendové noviny“ občanům do schránek, po městě jezdil automobil a pomocí reproduktoru rozšiřoval informaci o referendu a nutnosti účasti apod.

Klíčové bylo vytvářet propagační materiály srozumitelně, stručně a s jasným apelem: Co mohou pro záchranu nemocnice lidé udělat? Přijít k referendu. Nebyl na nich prostor na zbytečně podrobné informace, ty by mohly obyvatele zahltit a to podstatné by mohlo zapadnout. Pro potřeby detailního informování byly spuštěny nové webové stránky www.sosnemocniceltm.cz (stránka již není aktivní). Na ně byl odkaz na všech propagačních materiálech. V této fázi bylo klíčové stále dokola vysvětlovat nutnost účasti minimálně 35 procent oprávněných voličů. V té době již skutečně nebylo třeba zdůrazňovat rizika spojená s privatizací nemocnice, ale dostat k referendu dostatečné množství lidí.

Co se finančních prostředků na propagaci týče, i přestože všechno bylo naplánováno nízkonákladově, tak určitý finanční základ potřebný byl. Proto byla založena veřejná dárcovská výzva na portále darujme.cz, do které mohli přispět nejen místní obyvatelé a obyvatelky. Tímto způsobem se podařilo získat téměř 80 000 korun⁷⁰.

69 Tamtéž

70 Živá komunita: Zachraňme nemocnici v Litoměřicích, Darujme.cz, <https://www.darujme.cz/projekt/1202150>

Vedle financí bylo hodně důležité **mít dobrý plán, a především konkrétně rozdělené úkoly**. To potvrzuje i Klára Zámečnicková: „*Důležité bylo mít konkrétní plán, konkrétní aktivity, rozdělit si role, bylo potřeba vedení a koordinace. Každý si vzal na starost něco. Stanovili jsme si termíny, scházeli se, s plánem jsme pracovali.*“⁷¹

JAK TO DOPADLO?

Referendum proběhlo 8. listopadu 2019 s otázkou:⁷² „*Chcete, aby orgány města Litoměřice bezodkladně zastavily jakoukoliv formu převodu vlastnictví či provozování nemocnice v Litoměřicích na jakýkoliv subjekt, který není ve výhradním vlastnictví státu, kraje či obce, a zachovaly nemovitosti nemocnice i provozní majetek společnosti Nemocnice Litoměřice, a.s., ve výhradním vlastnictví státu, kraje či obce?*“

Na den D, kdy referendum probíhalo, Klára Zámečnicková nemůže zapomenout a vybavuje si detaily: „*V ten konkrétní den referenda jsme jeli s manželem z práce. To si živě pamatuji dodnes, jak jsem měla mrazení po celém těle. Večerními Litoměřicemi se trousilo na hlasování nebo z hlasování strašně moc lidí. A my jsme pořád s manželem na ně koukali a říkali jsme si, že oni tam fakt jdou. To mně pak přišlo jako úplně nejlepší a naprosto neuvěřitelné. Že jsme to dokázali.*“⁷³

V den hlasování se do hlasovacích místností dostavilo přes 10 000 lidí, což znamenalo účast 52,31 procent. V tomto ohledu je litoměřické referendum historicky první, kdy se dostavilo více než 35 procent lidí mimo termín jakýchkoliv voleb⁷⁴. **A pro to, aby městská nemocnice zůstala ve veřejných rukou a nebyla privatizována, se vyslovilo celkem 95,87 procent** z celkového počtu hlasujících⁷⁵. **Referendum tak bylo závazné a vedení města muselo zastavit všechny kroky vedoucí k privatizaci.**

71 Rozhovor s Klárou Zámečnickovou a Lucií Horákovou, 7. června 2022

72 Otázka, kterou formulovalo město. Do termínu referenda totiž nestihl proběhnout soud, který řešil otázku a termín.

73 Rozhovor s Klárou Zámečnickovou a Lucií Horákovou, 7. června 2022

74 Litoměřice přepisují historii. Nemocnici město nesmí prodat soukromníkovi. Severočeský deník, <https://1url.cz/grPpw>, 8. listopadu 2019

75 Referendum je platné. Litoměřická nemocnice zůstane ve veřejných rukách. Litoměřický deník, <https://1url.cz/qr5xP>, 8. listopadu 2019

OSUD NEMOCNICE PO REFERENDU

V souladu se závěry referenda, které zavázaly město neprodat nemocnici žádnému privátnímu subjektu, ji město převedlo v roce 2021 do sítě zdravotnických zařízení Ústeckého kraje, konkrétně do společnosti Krajská zdravotní a.s.⁷⁶ Jejím jediným vlastníkem je Ústecký kraj. Tak byla respektována podmínka daná referendem. Nemocnice funguje, rozvíjí se, péče nebyla redukována, lékaři se mohou rozvíjet v tzv. dalším vzdělávání v rámci dalších krajských nemocnic. Pro obyvatele Litoměřic a okolních obcí to v tomto případě tedy dopadlo dobře. A to jen díky odvaze, energii, zápalu a vytrvalosti aktivní skupiny lékařů, lékařek, zdravotnického personálu a nemocničních odborářů, odborárek a dalších aktivních obyvatel a obyvatelek Litoměřic.

Na příběhu litoměřického referenda a boje za záchranu místní nemocnice se dobře ilustruje jedna důležitá věc. Někdy můžeme mít pocit, že proti silnému vedení města nebo jiným „soupeřům“ nic nezmůžeme, zvláště když ani pořádně nevíme jak na to. Ale když najdeme tu správnou cestu, nevzdáme to, dáme se dohromady s dalšími, tak můžeme uspět a cílů dosáhnout.

DOPORUČENÉ ODKAZY

„Změnili jsme mocným jejich plány.“ Parta lékařů zburcovala město a stopla prodej nemocnice Pentě. Deník N

<https://denikn.cz/356100/zmenili-jsme-mocnym-jejich-plany-parta-lekaru-zburcovala-mesto-a-stopla-prodej-nemocnice-pente/#?ref=menu>

Webové stránky organizace Transparency International s informacemi k referendu v Litoměřicích:

<https://www.transparency.cz/obcane-litomerick-poslali-jasny-vzkaz-predstavitelum-radnice-mesta-nasi-nemocnici-nedame/>

76 Webové stránky Krajské zdravotní a.s., <https://1url.cz/er5Au>

Poučení, aneb co si vzít pro vaše lokální advokační kampaně

Představili jsme vám čtyři konkrétní lokální advokační kampaně. Byť platí naše slova z úvodu, že každá z nich je specifická a nelze najít jeden správný recept, pojďme se nyní podívat na možná ponaučení z nich.

U kampaní v Litoměřicích a Rynholci jsme viděli úspěšnou snahu zastavit prostřednictvím místního referenda záměry privatizace městské nemocnice / znemožnit výstavbu velké logistické haly. Pro zjednodušení si tyto případy nazvěme „kampaně proti“, tedy proti něčemu. U nich občané a občanky využili možnost vyvolání místního referenda.

Naopak v Praze u spolku Péče bez překážek jsme viděli úspěšnou kampaň za prosazení nové odlehčovací služby. Pro zjednodušení tento případ nazvěme „kampaň pro“, tedy pro něco.

V případě Bedřišky se jednalo o kombinaci obou přístupů: na jedné straně zastavení záměru lokalitu zbourat, na druhé straně pozitivní formulování vize pro Bedřišku. Oba tyto přístupy byly důležitou součástí kampaně.

„Kampaně proti“ v Litoměřicích a Rynholci byly vedeny v místech, kde vedení radnice stálo názorově na druhé straně. „Kampaň pro“ Péče bez překážek pak využila podpory ze strany hlavního města Prahy a městské části Praha 10, ale zároveň díky jejich práci byla odlehčovací služba otevřena daleko dříve. Aktivní lidé svou činností tyto radnice dostatečně rozhýbali. Zda se stavět více kriticky, nebo naopak více konstruktivně, tedy pozitivně k vedení radnice, to záleží na úvodním zmapování situace mezi klíčovými hráči. U Bedřišky jsme mohli vidět kombinaci: negativní postoj městské části, ale pozitivní postoj a podporu ze strany vedení města Ostravy. Ta ovšem byla vyvolána aktivitou ze strany obránců Bedřišky, kteří do celé kauzy primátora Macuru a další klíčové hráče cíleně vtáhli.

U „kampaní pro“ bylo důležité mít formulované konkrétní cíle, jak má změna vypadat. Slovy Evy Lehotské: *„Nechtěli jsme říkat jen, co nechceme, ale co pro to můžeme udělat sami. A samozřejmě komunitní práce, aby se stabilizovala komunita a samotná lokalita, to byl základ.“* Stejně k problému přistoupila i Péče bez překážek. Měla vypracovanou jasnou vizi odlehčovacích služeb v Praze. *„Naší vizí je dostupná síť odlehčovacích služeb pro děti se zdravotním znevýhodněním žijící se svými rodinami v Praze. Konkrétně navrhuje, aby v Praze do roku 2022 vzniklo alespoň 30 míst pro děti do 18 let.“*

U všech čtyř kampaní můžeme vidět důraz na vysvětlování konkrétní situace a jejích negativních důsledků. To bylo patrné například v letáku zpracovaném pro místní referendum v Rynholci nebo v argumentaci Péče bez překážek, která opakovaně vysvětlovala situace rodin dětí s postižením. Jak vysvětluje Jarmila Neuwirthová: *„Politici a úředníci to opravdu nevěděli, že to nebo ono je potřeba. To je naše bublina, že všichni vědí, co potřebujeme, ale ono to tak není.“* Neočekávejte, že všichni vnímají a rozumí problému či kauze stejně jako vy. Pro přesvědčení politiků, úředníků či zapojení veřejnosti je důležité vysvětlit, proč by se o to měli zajímat. A k tomu pomáhá popis negativních důsledků.

Jednání s politiky a političkami, úředníky a úřednicemi, medializace tématu, zapojování veřejnosti a komunity, to vše jsou typy aktivit, které jsme mohli sledovat. Každá z úspěšných kampaní obsahovala tyto aspekty⁷⁷. Ať už se jednalo o komunitu lidí v Bedřišce, rodiče pečující o děti s postižením v Praze nebo o lékaře, lékařky, zdravotní sestry a další aktivní lidi v Litoměřicích, všechny uvedené příklady spojuje intenzivní zapojení veřejnosti, respektive konkrétních lidí, kterých se situace bezprostředně týká. U všech kampaní sehrála důležitou roli média, jejichž pozornost podtrhla důležitost tématu.

77 K nejčastějším přístupům k advokačním kampaním viz Rukověť zdánlivě bezmocných – jak napláňovat advokační kampaň, str. 35

V případě lokálních kampaní jsme mohli vidět velmi efektivní způsob, jak oslovit politiky a političky: účast na zasedání zastupitelstev a jejich výborů. To potvrzuje Eva Lehotská: „*A na zastupitelstvu jako první padlo, vy mluvíte za ty lidi, ale kde je máte?! Řekla jsem, tak pánové a dámy z Bedřišky, tak se postavte. A to jste neviděli ten šok, že tam najednou stálo několik desítek lidí, kteří byli ochotni přijít na to zastupitelstvo a pohlédnout jim tam z očí do očí. Oni to nečekali, byli z toho překvapení, tak potom hlasovali, jak hlasovali.*“

Tentýž efekt, tedy větší účast lidí na jednání zastupitelstva, popisovala i Pavlína Švigárová na jednání rynholeckého zastupitelstva: „*Nejdřív říkali, že jim tam nikdo nechodí, stěžovali si – a pak byli velmi překvapení.*“ Účast na zastupitelstvu či jeho výboru se ukázala jako důležitý moment, jako příležitost, kdy aktivní občané mohou oslovovat komunální politiky a političky a ukázat zájem veřejnosti o konkrétní téma.

U jednotlivých schůzek a vyjednávání zdůrazňovaly zástupkyně Péče bez překážek důležitosti přípravy. „*Je důležité přesně vědět, co se od schůzky očekává na naší straně. Samozřejmě se to pak může ubírat jinak, ten člověk na druhé straně taky může vnést nějaké další zajímavé téma. Ale je nutné trvat na zodpovězení připravených bodů,*“ doporučuje Magdalena Tomášková. Magdalena zde poukazuje na potřebu kvalitní přípravy. Její součástí je mít definováno, co od jednání s konkrétním politikem nebo političkou chcete nebo očekáváte. To je zásadní také pro vyhodnocení, zda dané jednání bylo úspěšné.

S vyjednáváním a vystupováním na zastupitelstvu je ale také spojena velká psychická náročnost. Mohli jsme vidět, jak všichni v kampaních čelili tomu, co popisují jako aroganci moci nebo psychický nátlak. K tomu je ještě nutné připočítat čas, který tomu všichni věnovali – a to většinou vedle svého zaměstnání. Zde oceňovali vzájemnou podporou svých týmů. „*Prostě když někdo odpadl a už fakt nemohl, tak ho ostatní podrželi, zastoupili – a naopak,*“ zmiňují Klára Zámečnicková a Lucie Horáková z Litoměřic. Stejně to viděly i Pavlína Švigárová a Lenka Bernardová: „*Mít tým lidí, kde můžu říct, hele, teď nemůžu. Udělte to prosím někdo za mě.*“ Při vedení kampaní je podstatné myslet na váš tým, který se dostává do náročných situací. Vzájemná péče a podpora jsou pro úspěch klíčové.

I když jsme popisovali pozitivní momenty v kampaních, na závěr je důležité dodat, že problém dostupných služeb pro rodiny dětí s postižením v Praze nezdisparoval, byť se o trochu zmírnil. Stejně tak i zachování Bedřišky není jistě navždycky. To ale nesnižuje velikost úspěchů a pozitivních posunů, které se podařily díky aktivní občanské společnosti.

Na závěr jsme zahrnuli ještě stručná doporučení, která vycházejí z vybraných příkladů. Protože ve dvou případech jsme mohli použít i příklad místního referenda, najdete níže také několik tipů pro zvýšení šance na jeho úspěšné konání.

Stručné shrnutí a doporučení

- Dobře popisujte, proč je nutné řešit problém. Dávejte důraz na negativní důsledky pro různé skupiny (např. rodiče dětí s postižením, obyvatele konkrétní městské části či obce).
- Připravujte se efektivně na jednání.
- Zapojte veřejnost, vaši komunitu.
- Zapojte vlivné osoby se vztahem k regionu, mj. poslance/poslankyně, senátory/senátorky, známé osobnosti, místní autority, odborníky/odbornice apod.
- Využívejte možnosti vystoupit na zastupitelstvu.
- Informujte média.
- Zvažte, jaký zaujmout tón: spíše konstruktivní / spíše kritický.
- Mějte konkrétně formulovaný pozitivní cíl.
- A podporujte se navzájem!

Několik tipů pro úspěšné místní referendum

- Pečlivě si **prostudujte všechny zákonné podmínky**⁷⁸.
- **Velmi dobře si rozmyslete znění otázky.** Musí být co nejjednodušší, neměla by obsahovat více záporů. Měla by být zcela konkrétní. Musí nabízet jen odpovědi ano, ne. Pamatujte na to, aby se výsledek referenda nedal snadno „obejít“.
- Při sběru podpisů pod petici, v případě, že chcete referendum „vyvolat“, žádejte lidi o emailový kontakt. Ten je možné následně využít pro informování o vývoji a mobilizaci pro klíčové momenty včetně vyzývání k účasti k referendu. Dále například i pro fundraising ve prospěch vaší kampaně v případě, že vyhlásíte sbírkovou kampaň, abyste měli finanční prostředky.
- Pro platnost referenda je nutné, aby se dostavilo **35 procent všech oprávněných voličů dané obce.** V referendu zvítězí ta varianta návrhu, pro kterou hlasovala zároveň **nadpoloviční většina** a současně **alespoň 25 procent oprávněných hlasujících**, tedy nikoliv pouze těch, kteří k referendu přijdou.
- Přesně si **spočítejte, kolik lidí potřebujete pro účely platnosti referenda přivést k hlasování a kolik jich má hlasovat pro vaši variantu.** Podle toho pak totiž volíte konkrétní nástroje, jak takový počet lidí oslovit.
- Propagaci referenda dělejte jednoduše, nezahlcujte lidi příliš mnoha informacemi, **vytvořte si hlavní slogan nebo slogany** propagující vámi preferovanou volbu v referendu. **Zdůrazňujte nutnost účasti.**
- Rozneste jednoduché **propagační materiály do schránek**, využívejte **emaily, vtahujte do propagace další lidi.** Vyzvěte je, aby s propagací pomohli, využijte místních obchodů a živnostníků, po obci může jezdit auto s reproduktorem apod.
- Mějte vytvořenou **webovou stránku** se všemi zásadními informacemi (můžete na ni odkazovat v tištěných materiálech i jinak).
- **Nebojte se obrátit na soud**, pokud zjistíte, že obecní zastupitelstvo se snaží manipulovat otázkou nebo jinak znemožňovat vyhlášení či organizaci referenda.
- **Pečlivě zapisujte údaje** u osob na petici za vyhlášení referenda. Nečitelné informace nebo informace odlišné od těch, které má člověk v občanském průkazu, povedou k tomu, že je úřad následně při kontrole vyškrtne. Nejlepší je opisovat vše pečlivě a čitelně lidem z občanských průkazů a nechat je to jen podepsat.
- Ve městech/obcích určité velikosti **může pomoci i „door-to-door kampaň“.**

78 Webové stránky ministerstva vnitra ČR, <https://1url.cz/8rAld>

Několik základních pojmů⁷⁹

ADVOKAČNÍ PRÁCE

„Advokační práce je organizovaná snaha, která:

- je zaměřená na veřejné instituce (politické, úřední), soukromé organizace (firmy) i veřejnost,*
- usiluje, aby výše zmínění učinili konkrétní rozhodnutí, např. přijali legislativu nebo změnili zavedenou praxi a postoje,*
- její součástí je přesvědčování a vytváření legitimního tlaku na ty, kteří mají moc o věci rozhodnout,*
- má vytčené jasné cíle, nabízí a prosazuje konkrétní řešení a důvody, proč se má změna stát,*
- většinou (ale ne nutně vždy) cílí na systémovou změnu,*
- je realizovaná na lokální, regionální, celostátní i mezinárodní úrovni.“*

ADVOKAČNÍ KAMPAŇ

„Za advokační kampaň považujeme sérii aktivit, které jsou koordinované a strategicky zaměřené na dosažení jasně definovaného cíle. Součástí advokační kampaně je zpravidla kombinace následujících aktivit: přesvědčování politiků a političek, úřednictva, zapojování a komunikace s veřejností, spolupráce mezi nevládními organizacemi, občanskými iniciativami, akademickou sférou, realizace výzkumů nebo strategické vedení soudní sporů.“

KLÍČOVÍ HRÁČI

Klíčovými hráči jsou zpravidla konkrétní lidé, kteří mají vliv na dosažení cíle. Jinými slovy jsou to držitelé moci a jejich postoj i konání silně ovlivňují dosažení či nedosažení cílů. Klíčovými hráči jsou i osoby, které mají na držitele moci vliv. Nejčastěji se jedná o zvolené politiky a političky, úředníky a úřednice, ale také zástupce, zástupkyně nevládních organizací, akademické a soukromé sféry, osobnosti veřejného života. Klíčovým hráčem může být také specifická část veřejnosti, avšak tu je vždy třeba dobře a konkrétně definovat.

79 Definice si bereme za naší Rukověti zdánlivě bezmocných – jak naplánovat advokační kampaň, dostupné zde: <https://1url.cz/orv6V>

0 autorech

Štěpán Drahekoupil

Štěpán je programovým manažerem Advokačního fóra Nadace OSF. Působí také v Platformě pro včasnou péči a jako externí pedagog na Ústavu politologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde získal titul Ph.D. Dříve měl v Nadaci OSF na starosti práci na systémových změnách v inkluzivním vzdělávání, které prosazoval směrem k českým veřejným institucím i mezinárodním organizacím. V minulosti spolupracoval s Nadací Via na programu přípravy budoucích komunálních politiků a političek. V letech 2007 až 2014 pracoval jako asistent senátora, dále zastával pozici člena správní rady Amnesty International ČR (2012–2016) a také byl výkonným redaktorem Politologické revue (2015–2018). Aktuálně je členem správní rady organizace Asistence.

Twitter: @SDrahekoupil

Petr Machálek

Petr je spolupracovníkem Advokačního fóra Nadace OSF. Vystudoval sociologii a politologii na Fakultě sociálních studií MU v Brně, kde v současné době externě přednáší. Působil mj. jako ředitel ekologického Hnutí DUHA a spoluzaložil a vedl koalici Za snadné dárcovství, která se zaměřuje na odstraňování bariér v oblasti negrantového fundraisingu a rozvoj filantropie. V současné době působí jako facilitátor, konzultant, kouč a lektor pro české i zahraniční nevládní organizace včetně nadací a nadačních fondů. Vedle podpory advokační práce se soustředí na přípravu a facilitaci strategických plánování a podobných procesů. Působil ve správních radách několika organizací a předsedal Etické komisi asociace ekologických organizací Zelený kruh. Podílel se na projektech demokratické transformace a podpory občanské společnosti v zemích bývalého Sovětského svazu, především v Ukrajině.

V letech 2006–2022 za Zelené působil jako zastupitel v Brně-Žabovřeskách, mezi roky 2014–2022 zde vykonával funkci neuvolněného místostarosty.

Více: www.petrmachalek.cz

Vyšlo s podporou

Publikace byla vydána jako součást projektu Posílení kapacit, dovedností a schopností organizací občanské společnosti v advokační práci. Projekt byl podpořen v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Cílem programu je dále inspirace k aktivnímu občanství a pomoc znevýhodněným skupinám. Program Active Citizens Fund vstoupil do ČR v září roku 2019 s cílem podpořit neziskové organizace neohledně na jejich velikost a zkušenosti. V ČR jej spravuje konsorcium, které tvoří Nadace OSF, Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové a Skautský institut. Program je realizován v rámci Fondů EHP a Norska 2014–2021. Prostřednictvím Fondů EHP a Norska přispívají státy Island, Lichtenštejnsko a Norsko ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů v Evropském hospodářském prostoru (EHP) a k posilování spolupráce s 15 evropskými státy. Důležitým posláním programu je také spolupráce mezi ČR a dárcovskými státy. Jde o spolupráci mezi českými neziskovými organizacemi a organizacemi z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

Publikace vyšla s podporou Nadace Via.

Nadace OSF

Kontaktní adresa: Hradecká 92/18, 130 00 Praha 3

Fakturační adresa: Prokopova 197/9, 130 00 Praha 3

Telefon: +420 222 540 979

Kontaktní email: osf@osf.cz

Web: www.osf.cz

Facebook: [@nadace.osf](https://www.facebook.com/nadace.osf)

Twitter: [@nadaceOSF](https://twitter.com/nadaceOSF)

Instagram: [@nadaceosf](https://www.instagram.com/nadaceosf)

číslo účtu: 100 103 8814 / 5500 Raiffeisenbank

IČ: 476 11 804

